

Valtiovarainvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2015 kolmanneksi lisätalousarvioksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2015 kolmanneksi lisätalousarvioksi (HE 19/2015 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Lisätalousarvioaloitteet

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä aloitteet LTA 1—4/2015 vp. Aloiteluettelo on tämän asiakirjan liitteenä.

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu asiayhteyden mukaisesti kaikissa valtiovarainvaliokunnan jaostoissa.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Lisätalousarviossa korotetaan verotuloarvioita nettomääräisesti 6 milj. eurolla alkuvuoden kertymätietojen perusteella. Perintö- ja lahjaveron tuottoarviota korotetaan 40 milj. euroa ja varainsiirtoveron 50 milj. euroa, kun taas alkoholijuomaveron arvioitua tuottoa alennetaan 28 milj. eurolla ja energiaverojen 39 milj. eurolla. Myös jäteveron sekä makeisten, jäätelön ja virvoitusjuomien valmisteveron tuloarvioita alennetaan (yht. 17 milj. euroa).

Määrärahoja lisätään 57 milj. eurolla, jotka osoitetaan erityisesti julkisiin työvoima- ja yrityspalveluihin (21,6 milj. euroa) sekä maatalouden kannattavuuden ja maatilojen maksuvalmiuden turvaamiseen (19 milj. euroa). Muut määrärahalisäykset kohdistuvat mm. maahanmuuttoviraston ja poliisin resurssien vahvistamiseen, ICT-alalta irtisanottujen työllistymismahdollisuuksien tukemiseen, ammatillisen koulutuksen kehittämiseen sekä ajoneuvojen romutuspalkkiokokeilun loppuun saattamiseen.

Kolmas lisätalousarvio lisää valtion nettolainanoton tarvetta 50,5 milj. eurolla. Valtion nettolainanotoksi arvioidaan vuonna 2015 noin 5,3 mrd. euroa. Valtionvelan määrän arvioidaan olevan vuoden lopussa noin 100 mrd. euroa, mikä on noin 49 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

10. Maaseudun kehittäminen

44. Maatalouden toimintaedellytysten turvaaminen (siirtomääräraha 3 v)

Lisätalousarvioesityksessä on oletettu, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta. Koska hallituksen esitystä ei ole annettu, valiokunta vähentää momentilta 1 000 000 euroa ja poistaa momentin perusteluista kohdan 2. Kyseinen lakiesitys on valiokunnan saaman selvityksen mukaan tarkoitus antaa eduskunnalle vuoden 2015 neljännen lisätalousarvioesityksen yhteydessä.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 19 000 000 euroa.

(2. kappale *poist.*)

Määrärahaa saa käyttää maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain (1559/2001) mukaisesti vuosien 2014, 2015 ja 2016 tuotannon perusteella maksettavaan kohdennettuun tukeen, jolla turvataan maatalouden kannattavuusedellytysten säilyminen. (*Uusi 2. kappale*)

(3. kappale kuten HE 19/2015 vp)

Pääluokka 32

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA

30. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka

51. Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (siirtomääräraha 2 v)

Momentille ehdotetaan 21,6 milj. euroa lisäystä työttömyyden kasvusta johtuen.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että monen ELY-keskuksen alueella työllisyysmäärärahojen riittämättömyys on työttömyyden lisääntyessä koettu merkittäväksi ongelmaksi. Joissakin ELY-keskuksissa määrärahat on jo sidottu kokonaan. Erityisesti palkkatuen sekä starttirahan myöntämisestä on jouduttu monin paikoin rajoittamaan viime kuukausina merkittävästi. Näin ollen tukijärjestelmillä tavoitellut hyödyt ovat jääneet osittain saavuttamatta (mm. vaikeasti työllistet-

Valiokunnan mietintö VaVM 2/2015 vp

tävien työllistäminen ja uusien yritysten perustaminen). Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus seuraa tarkoin työllisyysmäärärahojen riittävyyttä ja eri tukimuotojen vaikuttavuutta sekä reagoi tarvittaessa tilanteeseen mahdollisimman nopeasti.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan työllisyysmäärärahan käytön seurannassa on jo pitkään ollut merkittäviä ongelmia, mikä on osaltaan vaikeuttanut työllisyysmäärärahojen käytön hallintaa. Valiokunta pitää välttämättömänä, että hallinnonalan tietojärjestelmiä kehitetään jo kuluvan vuoden aikana niin, että ELY-keskuksissa ja TE-toimistoissa on aina ajantasainen tieto käytettävissä olevan työllisyysmäärärahan määrästä ja että tiedot ovat yhdenmukaisia ministeriön tietojen kanssa.

TULOARVIOT

Osasto 15

LAINAT

03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta

01. Nettolainanotto ja velanhallinta

Valiokunta ehdottaa momentilta vähennettäväksi 1 000 000 euroa, joten momentille ehdotetaan lisättäväksi 50 519 000 euroa nimellisarvoiseen nettolainanottoon, jolloin nimellisarvoinen nettolainanotto on 5 322 766 000 euroa. Vähennys johtuu valiokunnan menomomentille 30.10.44 ehdottamasta muutoksesta.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille merkitään lisäystä 50 519 000 euroa.

YHTEENVETO

Valiokunnan ehdottaman muutoksen jälkeen kuluvan vuoden budjetoidut tuloarviot ja määrärahat ovat 54 385 015 000 euroa huomioon ottaen varsinainen talousarvio ja lisätalousarviot.

Valiokunta on vähentänyt momentilta 30.10.44 määrärahoja 1 000 000 euroa. Vastaava vähennys on tehty tuloarvioihin momentille 15.03.01.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Valtiovarainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy hallituksen esitykseen HE 19/2015 vp sisältyvän ehdotuksen vuoden 2015 kolmanneksi lisätalousarvioksi edellä todetuin muutoksin.

Valiokunnan mietintö VaVM 2/2015 vp

Eduskunta hylkää lisätalousarvioaloitteet LTA 1—4/2015 vp.

Eduskunta päättää, että vuoden 2015 kolmatta lisätalousarviota sovelletaan 14.10.2015 alkaen.

Helsingissä 2.10.2015

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Timo Kalli kesk
varapuheenjohtaja Maria Tolppanen ps
jäsen Touko Aalto vihr (osittain)
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Eero Heinäluoma sd
jäsen Kalle Jokinen kok
jäsen Kauko Juhantalo kesk
jäsen Toimi Kankaanniemi ps
jäsen Krista Kiuru sd
jäsen Esko Kiviranta kesk (osittain)
jäsen Elina Lepomäki kok
jäsen Mika Lintilä kesk
jäsen Mats Nylund r
jäsen Antti Rantakangas kesk
jäsen Markku Rossi kesk
jäsen Sari Sarkomaa kok (osittain)
jäsen Sami Savio ps
jäsen Kari Uotila vas (osittain)
jäsen Pia Viitanen sd
jäsen Ville Vähämäki ps
varajäsen Li Andersson vas (osittain)
varajäsen Timo Harakka sd (osittain)
varajäsen Lasse Hautala kesk
varajäsen Riitta Myller sd (osittain)
varajäsen Harry Wallin sd (osittain)
varajäsen Ozan Yanar vihr (osittain)

Valiokunnan sihteereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Hellevi Ikävalko
valiokuntaneuvos Mari Nuutila
valiokuntaneuvos Maarit Pekkanen
ylitarkastaja Arto Mäkelä

Valiokunnan mietintö VaVM 2/2015 vp

VASTALAUSE sd, vihr, vas

Yksityiskohtaiset perustelut

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 29

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA

30. Aikuiskoulutus

21. Aikuiskoulutuksen kehittäminen (siirtomäärärahat 2 v)

Nokian huippuvuosien jälkeen suomalainen ict-ala on alkanut näivettyä. Voidaan puhua yhtä teollisuuden alaa painavasta rakennemuutoksesta, joka ei oikene ilman järeitä toimia. Pitää muistaa, että Suomi on edelleen mobiilin radiotekniikan osaajana maailman huippumaa. Rakennemuutoksen keskellä on ensiarvoisen tärkeää pitää huolta töitä vaille jääneiden osaajien joukosta ja luoda heille nopeasti uutta työtä.

Valtiovetoisesta teollistamispolitiikasta on tullut vuosikymmenten aikana melkein pä kirosana. Tilanne on kuitenkin niin poikkeuksellinen ja työpaikkojen hävikki suurta, että sellaiselle on kysyntää. Turun telakan kohdalla tämä toimi erinomaisesti. Suomella ei missään tapauksessa ole varaa päästää ict-alan osaamista käsistämme.

On nähtävissä, että ict-alan työpaikkoja syntyy digitalisaation myötä. Teollisuuden digitalisaatioon tarvitaan uudenlaista osaamista. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tulisi suunnitella tarvittavia opintokokonaisuuksia. Oppilaitosten pitäisi muutoinkin tehdä vielä nykyistä enemmän yhteistyötä elinkeinoelämän kanssa. On varmistettava riittävä taloudellinen pohja aikuiskoulutukseen, jotta tuhansilla rakennemuutoksesta kärsivillä ict-alan ammattilaisilla on mahdollisuus uudelleen kouluttautua.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta lisää 1 000 000 euroa momentille 29.30.21 aikuiskoulutuksen kehittämiseen.

31. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen lisäkoulutukseen (arviomääräraha)

Aikuiskoulutuksen leikkaukset ja työikäisten koulutusmahdollisuuksien kaventaminen heikentävät kouluttautumista uuteen ammattiin ja vaikeuttavat uuden työn löytymistä. Suomessa ilman ammatillista tutkintoa on 300 000 aikuista, joilla on tarve saada koulutusta. Lisäksi 400 000 työtöntä kaipaa kipeästi lisäkoulutusta parantaakseen työllistymismahdollisuuksiaan.

Valiokunnan mietintö VaVM 2/2015 vp

Luovan tuhon maailmassa työntekijöiden tarve uuden oppimiseen on jatkuvaa. Osaamisen ylläpitäminen suojaa irtisanomistilanteessa parhaiten pitkältä työttömyydeltä. Lisäksi investoijat yleensä hakeutuvat maihin, joissa on tarjolla hyvin koulutettua työvoimaa, joiden taitoja on helppo päivittää.

Kasvun aikaansaaminen, yritysten ja julkisen sektorin tuottavuushypyt ja uutta kilpailukykyä luovat tuote- ja palveluratkaisut riippuvat niistä työntekijöistä, jotka ovat työelämässä nyt ja joiden odotetaan antavan työssään panoksensa vielä seuraavat 10—30 vuotta.

Aikuiskoulutuksen määrä on selvässä laskussa. Ammatilliseen tai muuhun koulutukseen osallistuu noin puolet työikäisistä aikuisista, mutta koulutuspäivien määrä on ollut laskussa koko 2000-luvun ajan. Koulutus kasaantuu jo ennestään hyvin koulutetuille. Samaan aikaan työttömyys ja erityisesti pitkäaikaistyöttömyys kasvavat.

Työikäisen aikuisväestön perusosaamisessa (luku- ja laskutaito sekä tietotekniset taidot) on kansainvälisten tutkimusten mukaan selviä puutteita. Erityisesti huolestuttavaa on se, että yli miljoonalla työikäisellä on heikot tai puutteelliset tietotekniset taidot. Samaan aikaan työn tekemisen tavat ja työnhaku muuttuvat ja kehittyvät ja edellyttävät toimialasta riippumatta tietoteknistä osaamista.

Aikuiskoulutuksen ongelmat eivät ratkea yksin väestön vanhenemisella eli sillä, että työelämään tulee koulutetumpia ja osaavampia nuoria. Myös työuransa aloittavat joutuvat ylläpitämään ja kehittämään taitojaan ja osaamistaan työelämän vaatimusten muuttuessa. Koulutuksen keinoin tulisi pyrkiä ennalta ehkäisemään osaamisvajeita sen sijaan, että niihin reagoidaan vasta sitten kun, on jo liian myöhäistä.

Aikuiskoulutuksen merkitystä ei voi/saa aliarvioida kilpailukyky- ja tuottavuusstrategioissa. Aikuiskoulutusta tulisi profiloida nykyistä voimakkaammin yleisessä koulutuspolitiikassa, eri koulutusasteilla tutkintoon johtavassa koulutuksessa ja lisä- ja täydennyskoulutuksessa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta lisää 1 000 000 euroa momentille 29.30.31 ammatillisen lisäkoulutuksen valtionosuuteen ja -avustukseen.

Pääluokka 32

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA

30. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka

51. Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (siirtomäärärahat 2 v)

Valtiovarainministeriö on nostanut kuluvan vuoden työttömyysarvionsa 9,6 prosenttiin. Työttömyyden kasvu on ollut jopa ennakoitua nopeampaa, ja pitkäaikaistyöttömyys on kasvanut tämän

Valiokunnan mietintö VaVM 2/2015 vp

vuoden elokuussa lähes 23 prosentilla viime vuoden elokuusta. Hallitus on ensi vuoden budjetissa tekemässä suuria leikkauksia ja uudistuksia, selvittämättä etukäteen niiden vaikutuksia.

Hallitus suunnittelee ensi vuonna työllisyysmäärärahoihin 50 miljoonan euron leikkauksia. Koko vaalikaudella leikkauksia tehdään 110 miljoonaa euroa. Olosuhteisiin nähden näin suuret leikkaukset jättävät työttömät ilman palvelua ja tukitoimia ja asettavat yhteiskunnan aktiivisen työllisyyspolitiikan hoidon kestävämpään tilanteeseen, selvittämättä etukäteen niiden vaikutuksia.

Työllisyystilanne on yhä useammalla paikkakunnalla vaikea, ja sitomattomat työllisyysmäärärahat ovat loppumassa monessa maakunnassa akuutisti kesken. Yksin Uudellemaalle tarve on 20 miljoonaa euroa. Loppuvuodesta starttirahan saaminen tulee olemaan erittäin vaikeaa. Ne ovat jo nyt loppuneet joillakin alueilla. Aktivointiaste on laskemassa 27 prosentista 24 prosenttiin. Tuoreen arvion mukaan lisämäärärahaa tarvitaan loppuvuodesta 90 miljoonaa euroa. Tähän tarpeeseen olisi ehdottomasti pitänyt vastata lisätalousarviossa jo aiemmin.

Hallituspuolueet olivat vielä ennen vaaleja huolissaan työllisyydestä. Nyt hallitus ei aio panostaa riittävästi työllisyyden parantamiseen lisätalousarviossa. Hallituksen lisäySESitys 21 600 000 euroa on alimitoitettu ja kohdennettu yrityksille suunnattuun palkkatukeen ja starttirahaan. Hallituksen esittämä summa tarvitaan yksin Uudenmaan tilannetta helpottamaan.

Lisämääräraha tulee kohdentaa siten, että rahaa saa käyttää alueen tarpeiden mukaan myös nuorten sanssikortteihin ja pitkäaikaistyöttömien työllistämiseen.

Pitkäaikaistyöttömien aktiivirahan puute johtaa kuntien työmarkkinatuen maksuosuuden kasvuun, ilman että kunnilla on mahdollisuus vaikuttaa asiaan muutoin kuin kuntouttavan työtoiminnan avulla. Kuntouttava työtoiminta taas ei ole oikea toimenpide läheskään kaikille pitkäaikaistyöttömille.

Vaikka pitkäaikaistyöttömyys on noussut vuoden takaisesta 20 prosentilla, hallitus ei aio ryhtyä työttömyyttä parantaviin toimiin. Sen sijaan hallitus on pahentamassa työttömyyttä leikkauspolitiikallaan. Hallitusohjelmassa esitelty leikkaukset ja kurjistaminen eivät luo työtä, vaan pahentavat työttömyyttä ja talouskasvun puutetta entisestään. Hallituksen sanat ja teot ovat eri paria.

Kestävä työllisyyspolitiikka muodostuu kahdesta osasta. Työpaikkojen synnyn tukemisesta ja työttömien palveluista ja tuesta. Molemmista!

Taloudelliseen vastuullisuuteen kuuluu kyllä vastuu budjetin tasapainosta, mutta myös vastuu työttömien tukitoimista. Hallituksen ei pidä laiminlyödä työllisyydestä huolehtimista.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta lisää 68 400 000 milj. euroa momentille 32.30.51 julkisiin työvoima- ja yrittäjäpalveluihin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Valiokunnan mietintö VaVM 2/2015 vp

Vastalauseen lausumaehdotus 1

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo välittömästi syysistuntokauden aikana eduskuntaan työllisyyttä tukevan lisätalousarvion. Eduskunta edellyttää, että työhallinto turvaa riittävät resurssit vaikeastityöllistyvien monipalvelupisteille. Rakennetyöttömyys ei hoidu yksin työhallinnon välinein, vaan tarvitaan kumppanuutta kuntien ja KELA:n välillä. Työhallinto ei saa vetäytyä näistä palveluista.

Vastalauseen lausumaehdotus 2

Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi talouspoliittisia linjauksiaan työllisyys-, tasa-arvo-, tulonjako- ja oikeudenmukaisuusnäkökulmasta.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että ehdotus vuoden 2015 kolmanneksi lisätalousarvioksi hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena edellä todetuin muutoksin ja

että edellä ehdotetut kaksi lausumaa hyväksytään.

Helsingissä 2.10.2015

Pia Viitanen
Harry Wallin
Eero Heinäluoma
Ozan Yanar
Krista Kiuru
Riitta Myller
Kari Uotila
Timo Harakka
Li Andersson
Touko Aalto

Valiokunnan mietintö VaVM 2/2015 vp
LIITE: Lisätalousarvioaloitteet LTA 1—4/2015 vp

Liite

- Lisätalousarvioaloite LTA 1/2015 vp Pia Viitanen sd ym. Lisätalousarvioaloite määrärahan lisäämisestä aikuiskoulutuksen kehittämiseen (1 000 000 euroa) 29.30.21
- Lisätalousarvioaloite LTA 2/2015 vp Pia Viitanen sd ym. Lisätalousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtionosuuteen ja -avustukseen ammatilliseen lisäkoulutukseen (1 000 000 euroa) 29.30.31
- Lisätalousarvioaloite LTA 3/2015 vp Sari Tanus kd ym. Lisätalousarvioaloite määrärahan lisäämisestä julkisiin työvoima- ja yrityspalveluihin käytettäväksi työllistämisen mahdollistamiseksi palkkatuen ja starttirahan avulla (30 000 000 euroa) 32.30.51
- Lisätalousarvioaloite LTA 4/2015 vp Pia Viitanen sd ym. Lisätalousarvioaloite määrärahan lisäämisestä julkisiin työvoima- ja yrityspalveluihin (68 400 000 euroa) 32.30.51